

12. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗМІНИ В МІСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПРИЙОМУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

**Голик Й. М., к.т.н., доц., Кіс Н. Ю. к.т.н., доц.
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»**

З точки зору урбаністики – війна стала випробуванням не тільки для міст безпосередньо з зоні бойових дій. Це також є неабияким викликом для урбанізації в цілому. Велика кількість людей, які були змушені раптово і швидко втікати з власних домівок, рятуючи найдорожче - шукали прихистку.

Ужгород – місто з населенням 117 тисяч, з початку повномастбного вторгнення одномоментно прийняло величезну кількість людей та тварин. Частина з них залишилися в місті, інші роз'їхалися по області чи виїхали закордон. Попри те що ужгородці намагалися надати притулок і підтримку всім людям які втікали від війни, - місто стало перевантаженим і зіткнулось з деякими проблемами.

Одразу змінилися фокуси культурно-побутових тяжінь, так як змінився характер потреб – в першу чергу потрібно було задовольнити базові потреби в житлі, їжі та медичній допомозі. Були організовані центри з надання допомоги, де розподіляли потоки новоприбулих. Також збільшилося навантаження на вулично-дорожню мережу та інженерні мережі, а пізніше - на інші заклади обслуговування. Збільшений попит на житло призвів до дефіциту доступного житла та підвищення цін на нього. Не вистачало притулків для тварин. В подальшому місто не було готовими забезпечувати додатковий попит на освіту, охорону здоров'я, транспорт та інші комунальні послуги.

Метою даної роботи є показати які соціокультурні процеси та виклики постали перед системою закладів загальної освіти Ужгорода та які їх наслідки.

До початку широкомасштабного вторгнення розвиток міста можна охарактеризувати як стабільно помірний. В місті існував нерівномірний попит на різні заклади початкової та середньої освіти. В середньому, по місту тільки близько 45% дітей здобували освіту в тих загальноосвітніх навчальних закладах, поблизу яких вони проживали. Відповідно, у віддалених від центральної частини міста мікрорайонах цей відсоток значно вищий тоді як в центральній частині міста коливався межах 68-72%.

Ємність шкіл дозволяла охопити необхідну кількість учнів загальною середньою освітою, проте, навчання вже до 2022 відбувалось в дві зміни. Проблема забезпечення шкільними закладами була прогнозованою навіть на той час, так як питома вага дітей та підлітків зростала, що вимагало збільшення місткості закладів.

Певні історичні та демографічні особливості міста були основними причинами нерівномірного попиту на різні заклади освіти. В місті функціонують школи з угорською та словацькою мовами навчання, різнопрофільні ліцеї та гімназії з

поглибленим вивченням тих чи інших предметів, що впливає на рівень попиту закладу.

Станом на сьогодні, попит на заклади загальної освіти вирівнявся. Це пов'язано з тим що кількість місць в школах до 2022р. була повністю покрита, а подекуди класи були навіть переповнені, за час активних військових дій кількість учнів зросла на 6,45%. Зараз велика кількість шкіл мають по 38-40 учнів в одному класі. Що призвело до зменшення якості освіти, так як вчителі мають менше можливостей приділяти індивідуальну увагу кожному учневі. Також великі класи це додатковий психологічний тиск на учнів, вчителів та батьків.

Ще один негативний наслідок - зниження успішності учнів. За даними Державної служби якості освіти при МОН, останнім часом рівень успішності учнів впав. Наглядними причинами цього є - повітряні тривоги, перебої зі світлом та інтернетом.

Також необхідно врахувати той факт, що сучасні форми організації навчального процесу, для проведення певних занять, вимагають розподілення одного класу на підгрупи, а це додаткові приміщення.

За даними Відділу освіти, сьогодні в Ужгороді 9 шкіл, 8 садочків, 2 приватні заклади освіти та 1 ПТУ не мають своїх укриттів, відповідно укладено угоди з наближеними до них установами, які ці укриття мають. Також постає потреба в додаткових ресурсах та послугах - шкільне харчування та медичні послуги.

Основні виклики в 2022-2023 років які постали перед закладами освіти - необхідність збільшення кількості учнів (недостатня місткість шкіл), необхідність організації укриттів, психологічна і культурна адаптація учнів, вплив військового стану на якість освіти.

Для розв'язання цих проблем можуть бути розглянуті такі заходи:

1. Розглянути можливість будівництва нових шкільних приміщень або розширення існуючих.
2. Залучити додаткових вчителів та персонал для забезпечення якісного навчання.
3. Розробити програми підтримки для учнів у великих класах, щоб надати їм додаткову увагу та допомогу.
4. Залучити громадськість та батьків до обговорення та пошуку рішень для покращення ситуації.

Проведене дослідження має велике значення для розуміння впливу війни на міста та міську інфраструктуру, а також для вивчення процесів, які виникають в умовах прийому великої кількості переселенців. Оцінка впливу описаних процесів на освіту допоможе сформулювати стратегії для вирішення подібних ситуацій та підготовки міст до прийому та інтеграції внутрішньо переміщених осіб.